

Vetenskapen och samkönade relationer

Stanton L. Jones

Bestäms homosexualitet biologiskt vid födseln? Kan samhällsvetenskapen avgöra om en homosexuell läggning är ”positiv”. Stanton L. Jones, psykologiprofessor vid Wheaton College, skriver att det finns en genomgripande övertygelse i den västerländska kulturen att det är vetenskapligt *bevisat* att homosexuell läggning (och egentligen alla sexuella läggningar) är en fullvärdig egenskap hos den mänskliga personen och har sina rötter i biologin. I denna artikel går Jones till rätta med en del missförstånd om forskningen hos både socialkonservativa och liberala och argumenterar dessutom för att samhällsvetenskaperna inte kan bestämma homosexualitetens moraliska status.

Många religiöst konservativa och socialkonservativa tror att homosexualitet är en psykisk sjukdom som uteslutande orsakas av psykologiska eller andliga faktorer, och att alla homosexuella kan ändra sin läggning om de bara försöker ordentligt. Den synen bemöts (helt befogat) med mycket spott och spe, då den både är faktamässigt felaktig och har skadliga effekter. Men få av dem som angriper den är benägna att erkänna att forskningen och den politiska debatten domineras av ett helt annorlunda system av felaktigheter, långt mer inflytelserikt men inte desto mindre skadligt, och hela tiden med hänvisning till ”vetenskapliga” upptäckter.

Genom detta får vi höra att homosexuella är precis lika psykologiskt välmående som heterosexuella, att sexuell läggning bestäms biologiskt vid födseln, att sexuell läggning inte kan ändras och att alla försök att göra det är med nödvändighet skadliga, att homosexuella relationer är jämbördiga med heterosexuella i alla viktiga avseenden, och att det är både korrekt och legitimt att bygga sin personliga identitet kring den sexuella läggningen. Dessa påståenden är lika felaktiga

som de hänade uppfattningar som vissa socialkonservativa har – för de kommer från förvrängda eller ofullständiga framställningar av de bästa rönen från forskningen om attraktion till det egna könet.

Idag ser man på attraktion till det egna könet med synsätt som grundar sig på sociala och biologiska vetenskapliga perspektiv, vilka bara delvis stöds av empiriska rön. Fram till tidigt 1900-tal var den offentliga inställningen präglad av ett moraliskt förkastande av ”sodomi”, men den grundsynen ersattes sedan av en psykiatrisk modell som såg homosexualitet som en psykisk sjukdom. Och när homosexualitet kom att ses inte som synd utan som sjukdom, blev det en enkel sak för samhällsvetenskapen att övervinna motståndet mot homosexuella handlingar. Alfred Kinseys studier om manlig och kvinnlig sexualitet, som publicerades 1948 och 1953, beskrev olika slags homosexuellt beteende som en normal och förvånansvärt vanlig variant av mänsklig sexualitet. 1951 utgav Clellan Ford och Frank Beach *Patterns of Sexual Behavior*, en berömd studie av olika former av sexuellt beteende (däribland sam-

könat) i olika mänskliga kulturer och hos många djurarter. Ford och Beach föreslog en i hög grad gemensam ”grundläggande kapacitet” för samkönat sexuellt beteende.

Men det avgörande slaget mot uppfattningen om homosexualitet som en psykisk sjukdom kom genom en enda studie 1957. Psykologen Evelyn Hooker publicerade rön som på ett övertygande sätt visade att homosexuella personer inte nödvändigtvis uppvisar psykologisk missanpassning. Med anledning av Hookers arbete, och rönen från liknande studier, ändrade det amerikanska psykiatriska förbundet 1973 sin benämning av homosexuell läggning som en psykisk sjukdom.

För att inte missförstå fenomenet homosexualitet måste vi ta tag i det som är den sårbara punkten i forskningen om det homosexuella tillståndet: frågan om representativt urval. För att kunna göra allmänna karakteriseringar i stil med att ”homosexuella är lika känslomässigt välmående som heterosexuella” måste forskarna ha tagit ut urvalspersoner som är representativa för den bredare gruppen. Men det är svårt att få fram representativa urvalsgrupper av homosexuella, först och främst för att homosexualitet är ett statistiskt ovanligt fenomen.

Williams Institute är en tankesmedja vid UCLA Law School, den juridiska fakulteten på University of California, Los Angeles, och den är inriktad på lagar och offentlig politik om sexuell läggning. Gary Gates på Williams Institute hävdar i en aktuell forskningssammanställning att 1,8 procent av alla vuxna personer i USA, Kanada och Europa är bisexuella män och kvinnor, 1,1 procent är homosexuella män och 0,6 procent är lesbiska. Homo- och bisexualitet är alltså sällsynt, och det gör det svårt att hitta deltagare till forskningsstudier. Forskarna måste därför studera lättillgängliga grupper av personer (t.ex. synliga deltagare i stödgrupper) som kanske inte är representativa för den bredare homosexuella befolkningen. Lägg till detta svårigheten med att definiera homosexualitet, fastställa gränser för vad som utgör homosexualitet (med individer som går in i

och kommer ut ur garderoben, och även skiftar i sin upplevelse av samkönad identitet och attraktion) samt de omväxlande uppfattningarna av hur socialt önskvärt det är att ta till sig identiteten gay eller lesbisk, så blir det uppenbart hur svårt det är att veta när man verkligen studerar en riktigt representativ urvalsgrupp av homosexuella personer.

Med denna varningssignal i åtanke kan vi nu titta närmare på de utbredda uppfattningar som formar vår kultur. Är för det första homosexuella lika psykologiskt välmående som heterosexuella? Många tror det, och offentliga beskrivningar av de vetenskapliga beläggen stöder den uppfattningen. Ett exempel är när det amerikanska psykologiska förbundet (APA) gjorde sin amicus curiae-inlaga för fallet Bowers mot Hardwick i USA:s högsta domstol (ett rättsfall där domstolen upphävde en lag mot sodomi i delstaten Georgia). APA uppgav felaktigt: ”Genom omfattande psykologisk forskning som utförts under de tre senaste årtiondena har det slutgiltigt fastställts att homosexualitet inte har att göra med psykologisk anpassning eller missanpassning”. Idag, tjugofem år senare, förklarar förbundet fortfarande på sin hemsida, trots flera decenniers forskning som visar motsatsen, att ”det är lika hälsosamt att vara gay som straight”.

Evelyn Hooker var i sin studie från 1957 noga med att påpeka att hon endast avvisade uppfattningen att homosexualitet alltid är patologiskt. Hon gjorde aldrig det logiskt annorlunda påståendet att homosexuella genomsnittligt sett är lika psykologiskt välmående som heterosexuella. Det är bra att hon inte gjorde det, för de konsekventa rönen från den bästa och mest representativa forskningen visar nämligen det motsatta, trots

”... det är svårt att få fram representativa urvalsgrupper av homosexuella, först och främst för att homosexualitet är ett statistiskt ovanligt fenomen.”

några spridda kompatibla rön från mindre studier med mindre representativa urval. I en av de mest omfattande studierna som någonsin genomförts, publicerad 2001 i American Journal of Public Health och ledd av forskare från Harvard Medical School (medicinska fakulteten vid Harvard-

”Visst finns det ett samband mellan socialt stigma och psykologiska besvär, men det återstår fortfarande att belägga empiriskt att det ena orsakar det andra. Det har emellertid inte hindrat förespråkarna från att bekämpa det förmodade stigmat genom att allt mer stoppa in alla ’anti-gaykänslor’ i facket fördomar.”

universitetet), drar man slutsatsen att ”homosexuell läggning ... har samband med en allmänt ökad risk för ångest och humörstörningar, droganvändning, självmordstankar och självmordsplaner”. I andra och mer aktuella studier har man stött på liknande samband, däribland i studier från Nederländerna, en av de mest gaybejakande samhällsmiljöerna i världen. Depression och drogmissbruk befins där vara i genomsnitt 20 till 30 procent vanligare bland homosexuella. Tonåringar med dragning till det egna könet rapporterar självmordstankar och självmordsförsök två till tre gånger oftare än andra tonåringar. Liknande indikationer på försämrad fysisk hälsa framträder i det här materialet.

Både i vetenskapliga studier och i massmedia är förstuds socialt stigma den populära förklaringen till sådan ökad psykologisk ohälsa bland homosexuella. Möjligheten att läggningen och allt den för med sig går direkt emot en grundläggande, genusbaserad förutsättning i det mänskliga tillståndet, och därmed skapar besvär, läggs inte fram. Visst finns det ett samband mellan socialt

stigma och psykologiska besvär, men det återstår fortfarande att belägga empiriskt att det ena orsakar det andra. Det har emellertid inte hindrat förespråkarna från att bekämpa det förmodade stigma genom att allt mer stoppa in alla ”anti-gaykänslor” i facket fördomar. Vilket har lett till att en ny terminologi har skapats: Alla uppfattningar om att homosexualitet inte är en normal och positiv variant av människans sexualitet, är tecken på ”homofobi” och ”heterosexism”, som är uttryck för destruktiva ”beskrivningar som gjorts av majoriteten utifrån normativitet” (bland annat ”heteronormativitet”). Detta oavsett hur mycket uppfattningarna stämmer med vetenskapliga belägg.

Bestäms homosexualitet biologiskt vid födseln? Det finns en genomgripande övertygelse som nu håller på att sätta sig fast i västerländsk kultur, nämligen att det vetenskapligt har bevisats att homosexuell läggning (och egentligen alla sexuella läggningar) är en egenskap hos den mänskliga personen och har sina rötter i biologin. Varför är den missuppfattningen – att homosexualitet har bevisats ha en exklusiv biologisk orsak – betydelsefull? Jo, det är på det sättet man kan hävda att sexuell läggning är samma slags egenskap som ras eller hudfärg, något som har blivit t.ex. den grundläggande metaforen i kampen för rätten att gifta sig med någon av samma kön.

En orsak till att många allmänt tror att homosexualitet

slutgiltigt orsakas av biologiska faktorer är att man tar för givet att det saknas ett trovärdigt alternativ. Ett förvånansvärt exempel är psykologförbundet APA:s specialistgrupp och deras rapport Appropriate Therapeutic Responses to Sexual Orientation, om insatser för att ändra sexuell läggning, eller SOCE (Sexual Orientation Change

”Varför är den missuppfattningen – att homosexualitet har bevisats ha en exklusiv biologisk orsak – betydelsefull?”

Efforts), som sådana insatser också kan kallas. I den rapporten presenterar APA om och om igen som ett etablerat ”vetenskapligt faktum” att ”det inte finns några empiriska studier eller forskning till stöd för teorier som sätter samkönad sexuell läggning i samband med familjemässig dysfunktion eller trauma”.

”Att säga att psykologiska och miljörelaterade variabler spelar en roll i orsakssammanhanget innebär inte att biologin inte gör det – den gör det bara inte i den omfattning som många gaybejakande forskare hävdar.”

stöder någon av dessa idéer”.

Men faktum är att det finns många sådana studier och gott om riktiga belägg. Aktuella studier visar att familj, kultur och andra miljöfaktorer bidrar till attraktion till det egna könet. Både splittrade familjer, frånvarande fäder, äldre mödrar och att födas och bo i stadsmiljö har samband med homosexuell erfarenhet eller attraktion. Även den mest föraktade av de orsaker som kan tänkas bidra, sexuellt utnyttjande i barndomen, har nyligen fått betydande empirisk bekräftelse som en delvis bidragande orsak – detta enligt en avancerad trettioårig studie som publicerats i sexologtidningen Archives of Sexual Behavior. Självklart kan dessa variabler bara delvis avgöra senare homosexuella upplevelser, och de flesta barn som upplevt allt detta eller något av det växer ändå upp som heterosexuella, men effekterna är ändå en realitet.

Att säga att psykologiska och miljörelaterade variabler spelar en roll i orsakssammanhanget innebär inte att biologin inte gör det – den gör det

bara inte i den omfattning som många gaybejakande forskare hävdar. De två mest inflytelserika samtida teorierna om biologiska orsaker är inriktade på broderlig födelseordning resp. genetik; båda har visst fog för sig, men i bästa fall handlar det bara om orsakseffekter i blygsam skala.

Teorin om broderlig födelseordning är en hypotes som säger att vissa mödrar utvecklar något i stil med en allergisk reaktion mot sin egen kropps möte med de manliga hormoner som bildas av pojkfostret, och att det därmed blir ett hormonellt motstånd mot maskuliniseringsprocessen hos det pojkfoster som utvecklas. Män som kommit från en sådan graviditet blir ofullständigt maskuliniserade. Det antas också att ju fler pojkar sådana mödrar bär på, desto kraftigare blir deras reaktioner, och desto mer sannolikt blir det att de senare födda sönerna blir homosexuella. Kort sagt: ju fler storebröder, desto mer sannolikt att småbröderna blir homosexuella. De faktiska beläggen för att det finns en sådan

immunologisk reaktion är minimal, bortsett från påståendet att homosexuella män tenderar att ha oproportionerligt många äldre bröder.

Men har de verkligen det? Tidiga studier som försökt påvisa en oproportionerlig förekomst av äldre bröder hos homosexuella män byggde på urvalsgrupper som tagits fram genom annons-

rekrytering och frivilliga, med viss risk för partiskhet. När Anthony Bogaert och Ray Blanchard, de största förespråkarna för den här teorin, utformade fler och fler rapporter om fenomenet, skapades deras allt större urval genom att de lade till nya urval av frivilliga i en gemensam pool med

”Tidiga studier som försökt påvisa en oproportionerlig förekomst av äldre bröder hos homosexuella män byggde på urvalsgrupper som tagits fram genom annonsrekrytering och frivilliga, med viss risk för partiskhet.”

sina originalurval, och på så sätt skapade större och större icke-representativa urvalsgrupper.

Nyligen analyserade Bogaert två nationellt representativa urvalsgrupper och fann bara en exceptionellt svag storebrorseffekt, och detta bara för attraktionen till det egna könet, inte för betendet. Sedan analyserade han ett oberoende och ordentligt representativt urval som var åtta gånger större än hans egna tidigare studier, och fann ing-

”Resultaten medförde en omfattande och grovt förenklad uppmärksamhet i media. Man påstod att det nu var klarlagt att sexuell läggning bestämdes av ens gener.”

gat hävdar att ”homosexuella män i genomsnitt faktiskt har avsevärt fler storebröder än heterosexuella”.

Om det finns en genetisk komponent i den sexuella läggningen, så är det mer sannolikt att två människor har samma sexuella läggning ju mer gemensamma genetiska anlag de har. Denna genetikteori, som ett tag var på utdöende, fick ett rejält lyft i och med J. Michael Baileys berömda studie 1991, där han fick fram försökspersoner genom annonser och uppsatta anslag i Chicagos gaykretsar. Bailey undersökte tre grupper efter genetisk likhet, i fallande ordning: genetiskt identiska enäggstvillingar, tvåäggstvillingar och vanliga bröder som i huvudsak är 50 procent identiska, samt adoptivsyskon som inte har någon särskild genetisk likhet. Bailey rapporterade en ofta misstolkad 52 procent ”samstämmighet” för manliga enäggstvillingar, jämfört med 22 procent för tvåäggstvillingar, 9 procent för icke-tvillingbröder och 11 procent för adoptivbröder.

Resultaten medförde en omfattande och grovt förenklad uppmärksamhet i media. Man påstod att det nu var klarlagt att sexuell läggning bestämdes av ens gener. Det som många inte insåg var att det bara var hos 14 av de 41 enäggstvillingparen som de två tvillingbrödernas sexuella läggning stämde överens; hos de återstående 27 överensstämde inte enäggstvillingarna.

Men det mer djupgående problemet med studien gällde åter igen representativt urval. Tänk om det var mer sannolikt att personerna ställde upp i studien om de hade sin attraktion för det egna könet gemensam med ett syskon, och mindre sannolikt om de inte hade det? När Bailey 2000 använde ett mer representativt urval från det australiensiska tvillingregistret, märkte han att samstämmigheten för manliga enäggstvillingar sjönk från 52 till bara 20 procent, och överensstämmelsen i sexuell läggning mellan varje enäggstvillingpar sjönk till bara 3 av 27 par (11,1 procent). Rönen från den här nya studien av Bailey fick dock aldrig någon statistisk betydelse. Den omtalade genetiska effekten hade krympt avsevärt, men detta fick naturligtvis ingen uppmärksamhet i media, och lämnas ofta utanför när läroböckerna tar upp ämnet. 2010 gjordes en imponerande och mycket större studie med hjälp av Svenska tvillingregistret, som gav nästan identiska resultat: Bland de 71 par manliga enäggstvillingar där minst en tvilling var gay, var det bara i sju fall (9,8 procent) som den andra tvillingen också var gay. Men inte heller det resultatet kom med i statistiken.

Emellertid fortsätter sökandet efter en genetisk mekanism, med hjälp av en mer statistiskt övertygande beräkning, nämligen den om ärftlighet, där man uppskattar hur mycket av variationen i sexuell läggning som kan tillskrivas genetisk påverkan. Ju högre uppskattning, desto större genetiskt bidrag kan hävdas. I de bästa aktuella studierna får man konsekvent fram ärftlighetsuppskattningar för manlig homosexualitet på 30 till 50 procent, ett statistiskt betydande rön som låter ganska imponerande. Ärftlighetsuppskattningarna för

kvinnlig homosexualitet är något mindre än för män, men ändå statistiskt märkbara. Men vad innebär egentligen ärftlighetsuppskattningar på 30 till 50 procent?

Beteendegenetiken har etablerat ärftlighetsuppskattningar för ett stort antal psykologiska drag. Ganska många drag uppvisar mycket högre

”Trots den självsäkra inställningen hos dem som gärna gör skarpa uttalanden, så förhåller det sig så att det vi ännu inte vet om orsakerna till sexuell läggning långt överstiger det som vi börjar veta.”

titta på TV har en genomsnittlig ärftlighetsuppskattning på 45 procent, samma nivå som den typiska uppskattningen för ärftlighet av manlig homosexualitet.

I motsats till vad många socialkonservativa har antagit, verkar biologin faktiskt spela en viss liten roll för att avgöra sexuell läggning. Men i motsats till vad många socialprogressiva har antagit, verkar även psykologiska och miljömässiga variabler spela en viss liten roll för samma sak. Trots den självsäkra inställningen hos dem som gärna gör skarpa uttalanden, så förhåller det sig så att det vi ännu inte vet om orsakerna till sexuell läggning långt överstiger det som vi börjar veta. Och eftersom nu orsakssammanhang ofrånkomligen är en komplicerad och mystisk följd av samverkan mellan biologiska och psykologiska variabler, blir det ganska förvirrat om man vill anta att sexuell läggning är precis som hudfärg och bestäms vid födseln eller rentav vid befruktningen. I motsats till vad somliga hävdar, bevisar inte heller inblandningen av viss biologisk inver-

ärftlighetsfaktor än vad homosexuell läggning gör. De med ungefär samma grad av ärftlighet är bl.a. samhällsattityder som högerauktoritära åsikter, religiösa tendenser och kyrkogång. Robert Plomin, ett stort namn inom beteendegenetiken, har funnit i en studie att benägenheten att

kan att det är omöjligt att ändra sexuell läggning. En av våra främsta experter på beteendegenetik, Thomas Bouchard, har kraftfullt hävdat att ”en av de mest olyckliga missuppfattningarna av ärftlighetskoefficienten är att den ger ett index över anpassningsbara personlighetsdrag (d.v.s. ju högre ärftlighet, desto mindre går det att förändra draget genom miljöpåverkan)”.

Om ett visst mått av ärftlighet nu inte medför automatik att personlighetsdraget är omöjligt att ändra, vad säger då de direkta beläggen om sådan förändring? När USA:s justitieminister Eric Holder motiverade Obama-administrationens beslut att inte försvara äktenskapslagen Defense of Marriage Act (federal lag i USA som definierar äktenskap som en union mellan en man och en kvinna), hänvisade han upprepade gånger till den sexuella läggningens ”oföränderlighet”. ”En allt större vetenskaplig konsensus har accepterat att sexuell läggning är en egenskap som är oföränderlig.” Även APA är tydliga när det gäller förändring, i sin amicus-inläga för rättsfallet om proposition 8 (ett tillägg till Kaliforniens grundlag, om att endast giftermål mellan en man och en kvinna är giltiga, vilket senare upphävdes av högsta domstolen).

Där menar APA, tvärt emot de påståenden som gjorts om att förändring är möjlig, att ”forskningen säger det motsatta”.

Har vetenskapen slagit fast att sexuell läggning inte kan förändras? Dussintals vetenskapliga artiklar syntes i tidningar från 1940-talet till tidigt 1970-tal, och rapporterade att en avsevärd andel av dem som ville ändra sin homosexuella läggning verkligen förändrades i viss mån. Men efter 1980 har knappast någon professionell skrift rapporterat sådana resultat. Har vetenskapen bytt riktning och bevisat att förändring

”Men efter 1980 har knappast någon professionell skrift rapporterat sådana resultat. Har vetenskapen bytt riktning och bevisat att förändring är omöjligt?”

är omöjligt? Inte direkt.

Det har helt klart förekommit mindre forskning om möjligheten till förändring på senare tid. Att homosexualitet 1973 togs bort från den diagnostiska och statistiska förteckningen över psykiska störningar, gjorde både att den politiska miljön ändrades inom de psykologiska yrkena och att forskning i ämnet inte längre finansierades.

”Efter att gruppen alltså avfärdat SOCE p.g.a. dess brist på empirisk bekräftelse, rekommenderade de gaybejakande terapi, samtidigt som de uttryckligen erkände att sådan terapi saknade just den empiriska bekräftelse som de krävde för SOCE.”

rapporteras inte resultatet av behandlingarna med tiden, vilket är standard när man testar giltigheten för alla psykiska hälsoåtgärder”.

Denna kritik antog sin mest omfattande form i den rapport som gjordes 2009 av APA:s specialistgrupp om insatser för att ändra sexuell läggning (SOCE). Där satte forskarna upp ovanligt höga standarder för metodologisk noggrannhet för vad som kunde anses som en rimlig vetenskaplig studie av möjligheten att ändra sexuell läggning. En åtgärd som ledde till att bara sex av ett dussintal studier klassades som aktuella för en närmare undersökning. Dessa sex studier avfärdades i sin tur av ett antal olika andra skäl, så att specialistgruppen sett utifrån sina egna standarder blev helt utan några trovärdiga rön som kunde dokumentera SOCE:s verkan. Efter att gruppen

alltså avfärdat SOCE p.g.a. dess brist på empirisk bekräftelse, rekommenderade de gaybejakande terapi, samtidigt som de uttryckligen erkände att sådan terapi saknade just den empiriska bekräftelse som de krävde för SOCE.

Om man saknar belägg borde det vara korrekt vetenskaplig rutin att erkänna sin okunskap. Medlemmarna i APA-specialistgruppen påstår att de genom sin granskning har fastställt att ”bestående förändring av en persons sexuella läggning är ovanligt” och att ”det är osannolikt att individer skulle kunna minska attraktionen till det egna könet eller öka den till det motsatta genom SOCE”. Men det har gjorts ännu kraftfullare anspråk. På APA:s webbplats för samhällsfrågor stod det i många år: ”Går det att ändra sexuell läggning genom behandling? Nej”, och man insisterade på att homosexualitet ”inte kan ändras”. Men har vetenskapen bevisat det? Inte alls; snarare har skeptiska granskare förkastat beläggen för möjligheten att vissa kan förändras, med argumentet att dessa studier är metodologiskt otillräckliga efter standarder som har lagts till efterhand och är konstlat stränga.

Är sexuell läggning oföränderlig? Tillsammans med Mark Yarhouse på Regent University har jag nyligen studerat personer som försökt

ändra sin sexuella läggning. Vi bedömde de sexuella läggningarna och psykologiska spänningsnivåerna hos 98 personer (72 män, 26 kvinnor) som försökte ändra sin sexuell läggning med hjälp som organiserades av Exodus International (en evangelikal kristen organisation som arbetar bland homosexuella). Vi började tidigt i processen och följde personerna under sex till sju år, med fem ytterligare obero-

”Går det att ändra sexuell läggning genom behandling? Nej”, och man insisterade på att homosexualitet ”inte kan ändras”. Men har vetenskapen bevisat det? Inte alls...”

de bedömningar. Vår första omgång rön publicerades i en bok med titeln *Ex-Gays?*, och den sista omgången i tidningen *Journal of Sex and Marital Therapy*.

Av de 61 personer som fullföljde studien, var det 23 procent som rapporterade framgång i form av "omvändelse" till heterosexuell läggning och

"Homosexualitet' är ett mångfacetterat fenomen: det finns förmodligen många homosexualiteter, och några är kanske lättare att forma än andra."

funktion, medan 30 procent rapporterade att de kunde leva kyskt och hade aidentifierat sig från den homosexuella läggningen. Sedan var det också 20 procent som sade sig ha gett upp och helt omfattade den homosexuella identiteten, och de återstående 27 procenten höll fortfarande på att försöka med sin förändringsprocess, med begränsad och otillfredsställande framgång. I genomsnitt rapporterades statistiskt betydande minskningar av den homosexuella läggningen genom hela urvalsgruppen, och samtidigt också en mindre men ändå märkbar ökning av den heterosexuella attraktionen. Försöket att ändra läggning befanns inte leda till öknings av den genomsnittliga psykologiska spänningen; tvärtom påträffades i studien flera små betydande förbättringar av den psykologiska spänningen som hade samband med åtgärderna. Och för att nu inte själva begå samma misstag som vi har kritiserat hos andra, har vi sagt upprepade gånger att eftersom vår urvalsgrupp inte är påvisbart representativ för dem som söker förändring bland alla religiösa homosexuella, är det här sannolikt optimistiska resultatuppskattningar.

Jag drar slutsatsen att homosexuell läggning, i motsats till förmodad konsensus, ibland går att förändra. "Homosexualitet" är ett mångfacetterat fenomen: det finns förmodligen många homosexualiteter, och några är kanske lättare att forma än andra. Alla motåtgärder är inte likadana, och alla

som utövar dem har inte samma kunskaper. Viktigast är kanske att det bland dem som söker förändring finns avsevärda variationer i hur intensivt motiverade de är, vilka resurser de har och i vilken miljö de försöker förändras. De flesta av dem som söker förändring, och de flesta av dem som faktiskt uppnår förändring på någon nivå, är mycket religiöst hängivna, och de personer som tror på en Gud som griper in i deras liv är omgivna av själavårdande gemenskaper och motiveras av sin grundläggande uppfattning om vilka de är som personer inför Gud. Det är ett underverk om någon utan sådana resurser skulle lyckas uppnå en förändrad sexuell läggning.

Är då homosexuella relationer jämbördiga med heterosexuella? När domaren Vaughn Walker fällde sitt utslag som upphävde Kaliforniens proposition 8 (se ovan), citerade han psykologen Letitia Peplau från UCLA och hennes vittnesmål att "trots att det finns stereotyper som säger att bögar och lesbiska är oförmögna att bilda stabila relationer, är samkönade par faktiskt omöjliga att skilja från tvåkönade par när det gäller kvalitet och stabilitet i en relation". I APA:s inlägga för detta fall påstods på samma sätt att "empirisk forskning visar att de psykologiska och sociala aspekterna av hängivna relationer mellan partners av samma kön har nära likheter med dem i heterosexuella partnerskap". Denna inlägga bygger på Peplaus och A. W. Fingerhuts översikt av forskning om samkönade relationer från 2007.

Här återkommer vi till frågan om representativt urval, som Peplau och Fingerhut tyvärr hantarer genom att undvika det. De ger sig i allmänhet in på diskussioner om olika kännetecken hos homosexuella par utan att någonsin tydligt medge att de studier de stöder sig på inte undersöker representativa urvalsgrupper. Allt de kommer med är förbryllande antydningar om att de studier de använder sig av kan vara icke-representativa och därmed eventuellt partiska. De bortser också från den provocerande möjligheten att homosexuella par kanske vinklar sina rapporter om sig själva så att de ser bra ut.

Trots detta framkommer intressanta tecken på skillnader mellan heterosexuella och homosexuella par, från Peplaus och Fingerhuts undersökning. De nämner bara en stor studie som fann att 28 procent av lesbiska kvinnor hade haft sex utanför sin primära relation – att jämföras med 21 procent av kvinnorna i relation med män, och 26 procent

”De sammanfattar också, utan att nämna några särskilda siffror, en mer representativ studie från Norge och Sverige, länder som båda har tillåtit samkönade partnerskap efter 1990-talet.”

av männen i relation med kvinnor. Och en riktig kontrast är att 82 procent av de homosexuella männen hade haft sex med någon annan än sin huvudpartner. Oavsett om man uppfattar en så markant skillnad i sexuell monogami som en obetydlig stilistisk skillnad, eller som ett tecken på något grundläggande och genomgående, så blir ju hypotesen om jämbördighet allvarligt ifrågasatt av ett sådant resultat.

Stabilitet är en relationsegenskap som är av direkt betydelse för de funktionsaspekter man tar hänsyn till vid t.ex. bedömning av lämplighet för adoption. Hur ser jämbördigheten ut på det området? Peplau och Fingerhut återoppar en studie där man funnit att det under en femårsperiod är 7 procent av gifta heterosexuella par som separerar, att jämföras med 14 procent av sammanboende manliga par och 16 procent av de sammanboende lesbiska. De sammanfattar också, utan att nämna några särskilda siffror, en mer representativ studie från Norge och Sverige, länder som båda har tillåtit samkönade partnerskap efter 1990-talet. Där rapporteras att ”andelen separationer inom fem år efter att ett juridiskt förhållande ingåtts är högre bland samkönade partnerskap än bland heterosexuella äktenskap, och lesbiska par har den högsta andelen separationer”. När Peplau och Fingerhut återger det hela bagatelliserar de betydelsen av de faktiska rönen, som var att manliga homosexuella relationer löper 50 procent större risk att spricka än heterosexuella äktenskap, medan lesbiska relationer är 167 procent mer troliga att spricka än heterosexuella äktenskap. Märkligt att de inte nämner de egentliga siffrorna.

I sådana här frågor sker ofta en viss fördunkling, något som märks på den känsliga frågan om hur stor den homosexuella attraktionen blir bland barn som uppfostras i homosexuella hushåll. Gregory Herek, en psykolog specialiserad på studier av homosexualitet, har sammanfattat denna forskning och skrivit att ”de allra flesta av dessa barn växer upp till att i slutändan bli heterosexuella”. Det ser ut som om han har rätt rent tekniskt. Termer som ”de allra flesta” används ofta i sådant här material för att förmörka sannolikhets-trender i uppgifterna. Men den lilla forskning som finns tyder på en ökad förekomst av samkönad läggning hos barnen till sådana här par. Min informella sammanfattning blir att homosexuellt föräldraskap uppskattningsvis tre- eller fyrdubblar attraktionen till det egna könet. Det är kanske tekniskt korrekt att ”de allra flesta av dessa barn växer upp till att i slutändan bli heterosexuella”, men det beror ju på att även om uppfostran av samkönade föräldrar ökar förekomsten av attraktion till det egna könet från 2 till 8 procent, så är 92 procent fortfarande heterosexuella. Vi har då ändå en fyrdubbel ökning som är statistiskt sett betydande.

Har den empiriska vetenskapen fastställt att homosexualitet är något positivt och legitimt? En del kanske påstår det. Psykologerna Phillip Hammack och Eric Windell vid University of California hävdar att ett dramatiskt skifte har gjort att ”den vetenskapliga beskrivningen av ho-

”Påståenden om att homosexualitet är ’normalt’, ’positivt’ och ’legitimt’ verkar komma mer från värderande omdömen än från objektiv vetenskap.”

9

mosexualitet ställts om från sjukdom till art” och att homosexualitet måste bejakas som ”en legitim minoritetsidentitet likvärdig med ras och etnicitet”. APA:s specialistgrupp om insatser för att ändra sexuell läggning (SOCE) förkunnade 2009 att ”samkönade sexuella attraktioner, beteenden och läggningar är normala och positiva varianter

”Vetenskapen kan kanske bidra med värdefulla belägg för hur sådana identiteter hänger samman med vissa mätbara funktionsmässiga realiteter i tillvaron... Men hur blev vetenskapen en domare för vad som är positivt?”

medlemskap i en gemenskap med andra som delar dem”. Och visst finns det personer som organiserar sitt liv omkring sin sexuella läggning. Men att påstå för alla människors räkning att ”den sexuella läggningen innesluter en individs känsla av personlig och social identitet” är faktiskt anmärkningsvärt både begreppsmässigt och vetenskapligt. Jag kan inte se att det finns tillräckligt omfattande uppgifter för att stödja det påståendet.

Och hur fastställer vetenskapen att en sådan grund för mänsklig identitet är ”positiv”?

Vetenskapen kan kanske bidra med värdefulla belägg för hur sådana identiteter hänger samman med vissa mätbara funktionsmässiga realiteter i tillvaron, t.ex. om sådana individer upplever höjda nivåer av känslomässig spänning, rapporterar självkänslonivåer som är jämförbara med andras, och så vidare. Men hur blev vetenskapen en do-

mare för vad som är positivt? Sådant kan inträffa, precis som Hammack och Windell säger, genom ett paradigmskifte inom ämnesområdet: ett beslut från yrkesverksamma psykologer att bejaka ”minoritetsbeskrivningen av homosexualitet”.

Men kan empirisk vetenskap fastställa att homosexuell läggning är ”en legitim minoritetsidentitet” eller att sexuell läggning är en av grunderna som utgör jaget? Det kan jag knappast se. APA:s SOCE-specialistgrupp, och den gaybejakande psykologiska huvudfåra som den representerar, beskriver gaybejakande terapi som att söka ”kongruens” mellan identitet och sexuell läggning. De verkar se detta som något självklart gott. Men specialistgruppen verkar också erkänna att en bekräftelse av attraktion till det egna könet går bortom vetenskapens traditionella kompetens. De reflekterar över krocken mellan de vetenskapliga och religiösa perspektiven på det här området, och noterar då att ”vissa religioner prioriterar målinriktad kongruens”, medan däremot ”bejakande och mångkulturella modeller av HBT-psykologi prioriterar organismisk kongruens”. I ett sällsynt ögonblick av klarsyn sätter specialistgruppen här fingret på en viktig fråga: Gaybejakande psykologi om-

fattar med nödvändighet moraliska och etiska överväganden som går utanför vetenskapen, och som lyfter fram möjligheten till konflikt med religiösa övertygelser, just därför att själva handlingen att prioritera organismisk kongruens är ett religiöst och etiskt val.

Som den framlidne teologen Don Browning har påpekat, så kan inte psykologin ”undvika en metafysisk och etisk horisont”. Att betrakta personlighetens natur på ett meningsfullt sätt innebär alltid att man går bortom analysen av människoli-

”Men specialistgruppen verkar också erkänna att en bekräftelse av attraktion till det egna könet går bortom vetenskapens traditionella kompetens.”

vet till en bredare bedömning av den och den egenskapen, det och det fenomenet, det och det resultatet. Samhällsvetenskaperna har inte i sig själva tillräckliga resurser för att döma mellan motstridiga sätt att uppfatta vad som är gott. Det kan hända att enskilda forskare, som går bortom gränserna för sitt yrke, förklarar att homosexuell läggning är positivt, normalt och legitimt. Men det går inte att använda deras typ av vetenskap för att göra det omdömet. Sådana omdömen ligger inom religionens, teologins och filosofins område. De båda påståendena att vetenskapen slutgiltigt fastställer att sexuell läggning är en grund för människans identitet, och att psykologi som vetenskap fastställer att det är legitimt, är att gå för långt.

Vad får vi då ut av allt detta? Vi vet mycket mer nu än för tio och trettio år sedan om homosexuellas känslomässiga välbefinnande, om den komplicerade samverkan mellan natur och fostran när det gäller vad som orsakar den sexuella läggningen, om de komplicerade och svåra möjligheterna att forma sexuell läggning, om de funktionella och beskrivande egenskaper som visar sig i samkönade partnerskap, och om konturerna för homosexuellas psykologiska identiteter. Men vetenskapens bidrag på det här området är ändå fortfarande skissartade, begränsade och förvirrande. Det är anmärkningsvärt hur liten den vetenskapliga ödmjukheten är med tanke på att vår kunskap är så primitiv.

Icke desto mindre är vår kultur uppdelad mellan dem som obevekligt driver på den fulla acceptansen och normaliseringen av homosexualitet, och egentligen av alla sexuella varianter, och dem som motsätter sig dessa åtgärder. Och som religiöst troende måste vi erkänna vår egen medskyldighet till att ha skapat den röra vi befinner oss i. Vi var delaktiga, om än ovetande och passivt, i den kulturella sympatin för att klassificera homosexualitet som en sjukdom. Vi gjorde oss av med ansvaret för att utforma en genomtänkt, omtänksam, teologiskt rik och självårdsmässigt hänsynsfull uppfattning om sexuell brutenhet, byggd

på våra olika religiösa traditioner, genom att vi klassade homosexualitet som en sjukdom och därmed blev oförberedda på det vakuum som skapades då den förklaringen försvann. Den bästa kyrkliga, professionella, juridiska och sociala principen byggs inte på felaktigheter eller groteska och oförsvarliga förenklingar, utan på ett klartänk grepp om verkligheten med alla dess komplexitet, och på att vi ödmjukt erkänner allt det vi inte vet något om.

Stanton L. Jones är rektor och professor i psykologi vid Wheaton College, Illinois. En utökad version av denna uppsats finns på www.christianethics.org, liksom ett dokument med de särskilda referenserna för denna artikel från februari 2012.

Svensk översättning: Carl-Henrik Hammarlund.

SEA Papers är Svenska Evangeliska Alliansens (SEA) månatliga artikelserie inom evangelikal teologi och etik. SEA är ett nätverk av kristna tvärs över samfundsgränserna. Vår vision är:

- att bygga ett nationellt nätverk av evangelikala kristna i Sverige, som tillsammans och i sina olika sammanhang utvecklar och bidrar med evangelikal teologi och tillämpar den i församlingsarbetet, i den teologiska debatten och i samhällsdebatten
- att vara en konstruktiv kraft som i öppenhet, dialog och debatt driver ett evangelikalt perspektiv
- att förmedla impulser från och kontakter med den växande världsvida evangelikala gemenskapen

SEA:s teologiska bas utgörs av Lausannedeklarationen.